Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 01/11/2026 17:09:30

DOI:10.17951/sb.2017.11.378

Sprawozdanie z I Podlaskiej Ukraińskiej Konferencji Naukowej „25 lat Związku Ukraińców Podlasia", Bielsk Podlaski 20–21 X 2017.

W dniach 20–21 X 2017 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bielsku Podlaskim odbyła się I Podlaska Ukraińska Konferencja Naukowa „25 lat Związku Ukraińców Podlasia". Wzięło w niej udział 26 prelegentów: naukowców z Polski, Ukrainy i Białorusi oraz działających na Podlasiu animatorów życia ukraińskiego.

Konferencja odbyła się z okazji jubileuszu 25-lecia organizacji, która jest najdłużej istniejącą ukraińską instytucją w tym regionie. Jubileusz stał się okazją do zainaugurowania cyklu konferencji naukowych, których cel to prezentowanie dorobku naukowego badaczy będących przedstawicielami społeczności ukraińskiej Podlasia oraz wyników prowadzonych przez nich badań w zakresie m.in. historii, kultury, języka, współczesnych problemów, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów podlaskiej społeczności ukraińskiej. Konferencje będą miały charakter interdyscyplinarny.

Tegoroczna była swoistą próbą poszukiwania modelu owych cyklicznych spotkań naukowych. Odbyły się cztery sesje, podczas których wygłoszono 12 referatów i 24 komunikaty, zarówno w języku polskim, jak i ukraińskim, przy czym warto odnotować, że można było wysłuchać wystąpień prezentowanych nie tylko w języku literackim, lecz również w gwarze podlaskiej.

Pierwsza sesja, której przewodniczył dr hab. Roman Wysocki (Zakład Historii Najnowszej UMCS w Lublinie), była poświęcona kwestiom kluczowym dla kształtowania tożsamości narodowej Ukraińców – językowi i kulturze ukraińskiej Podlasia. Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Michał Sajewicz, kierownik Zakładu Białorutenistyki i Bułgarystyki UMCS, przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Białorutenistycznego, który mówił o zróżnicowaniu etnicznym, religijnym i językowym mieszkańców powiatu hajnowskiego. Prof. Sajewicz poruszył kwestię występowania gwar ukraińskich na Podlasiu, zwracając uwagę, że określenie przynależności językowej gwar nie rozstrzyga kwestii deklarowanej tożsamości narodowej.

Referaty z dziedziny onomastyki przedstawili miejscowi badacze. Ludmiła Łabowicz zajęła się tematem przydomków rodowych motywowanych gwarowymi formami imion używanych we wsiach gminy Czyże. Z kolei dr Mirosław Stepaniuk mówił o znaczeniu toponimów dla zachowania tożsamości kulturowej regionu.

Procesy demograficzne zachodzące w ciągu kilku stuleci w gminie Czyże stały się tematem referatu Jerzego Plewy. Prelegent podjął kwestię zachowania języka i kultury regionu w kontekście postępującego wyludniania się podlaskich wsi.

W tej części konferencji referaty wygłosili także badacze z Zakładu Filologii Ukraińskiej UMCS. Prof. Lubow Frolak mówiła o kształtującym się na Podlasiu wariancie

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 01/11/2026 17:09:30

literackiego języka ukraińskiego, opartym na miejscowych gwarach ukraińskich, zaś dr Tadeusz Karabowicz przedstawił wyniki analiz dotyczących obecności motywu ojczyzny w twórczości pochodzącego z Podlasia poety ukraińskiego Jana Kiryziuka.

Druga sesja (*Początki ruchu ukraińskiego na Północnym Podlasiu*), której przewodniczył dr Andrzej Jekaterynczuk (Instytut Socjologii UMCS), była okazją do zaprezentowania działań prowadzących do kształtowania się tożsamości ukraińskiej w XX w. – do czasu powstania w 1992 r. Związku Ukraińców Podlasia (ZUP). Krótkie komunikaty wygłosiło 9 prelegentów: dr hab. Roman Wysocki, dr Mikołaj Roszczenko, Jan Kiryziuk, Eugeniusz Ryżyk, Jerzy Misiejuk, dr Grzegorz Kuprianowicz, Jerzy Hawryluk, Sławomir Sawczuk i ks. Andrzej Nielipiński. Uczestnicy konferencji przybliżyli słuchaczom różne formy aktywności ukraińskiej na Podlasiu – od pierwszych prób tworzenia się struktur ukraińskiego życia narodowego na początku XX w., przez inicjatywy kulturalno-oświatowe w Kleszczelach w latach 50.–60. XX w., aż po zorganizowaną działalność ukraińską w latach 80. XX w. (rajdy turystyczne, koncerty, działalność wydawnicza, pielgrzymki na Ukrainę, pierwsze struktury organizacyjne etc.), których zwieńczeniem stało się powstanie ZUP.

Drugiego dnia konferencji odbyły się dwie kolejne sesje. W pierwszej z nich zaprezentowano 12 komunikatów dotyczących różnych form aktywności środowiska ukraińskiego w ciągu 25 lat istnienia ZUP. W części, której przewodniczył dr Mikołaj Roszczenko, komunikaty wygłosili: dr Grzegorz Kuprianowicz, Maria Ryżyk, Ludmiła Łabowicz, Jerzy Hawryluk, Eugeniusz Ryżyk, Jerzy Misiejuk, Agnieszka Parfieniuk, Elżbieta Tomczuk, Irena Wiszenko, Andrzej Dawidziuk, Wiktor Misiejuk z Brześcia i dr Andrzej Artemiuk. Przedstawili oni główne osiągnięcia ZUP, do których należą: organizacja festiwali, wprowadzenie nauczania języka ukraińskiego do szkół, prowadzenie działalności wydawniczej, pojawienie się ukraińskich programów radiowych i telewizyjnych, działalność zespołów folklorystycznych, współpraca z Ukraińcami Ziemi Brzeskiej etc.

Ostatnia sesja, której przewodniczył dr Mirosław Stepaniuk, była próbą interdyscyplinarnego spojrzenia na sytuację społeczności ukraińskiej Podlasia w kontekście procesów kulturowych i społeczno-politycznych. Z referatami z dziedziny socjologii, historii i edukacji międzykulturowej wystąpiło 6 naukowców. Jako pierwszy głos zabrał kierownik Zakładu Praw Człowieka UMCS prof. dr hab. Grzegorz Janusz, przybliżając zagadnienia związane z ochroną praw mniejszości narodowych. Prof. Janusz zwracał uwagę na trudności i zagrożenia związane z zachowaniem tożsamości oraz starał się pokazać, jak ważny jest dobrze funkcjonujący system ochrony praw mniejszości narodowych.

W ostatniej sesji z referatami występowali także badacze związani z ukraińskim środowiskiem regionu. Zewnętrzne uwarunkowania polityczne procesów narodowo-kulturowych na Podlasiu na przestrzeni stuleci stały się tematem wystąpienia miejscowego historyka Jerzego Hawryluka. Dr Grzegorz Kuprianowicz mówił o znaczeniu Cerkwi prawosławnej dla zachowania tożsamości ludności ukraińskojęzycznej Podlasia. Z kolei socjolog dr Andrzej Jekaterynczuk skupił się na źródłach kształtowania tożsamości ukraińskojęzycznej ludności Podlasia.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 01/11/2026 17:09:30

Z żywym zainteresowaniem obecnych spotkało się wystąpienie socjologa dra Andrzeja Nikitorowicza (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach), autora monografii *Ukraińcy Podlasia. Dylematy tożsamościowe*. Badacz mówił o specyfice tożsamości narodowej podlaskich Ukraińców, która formowała się w opozycji do tożsamości białoruskiej, a także o szansach i zagrożeniach jej rozwoju w przyszłości. Inne spojrzenie na problemy tożsamościowe zaproponowała prof. dr hab. Dorota Misiejuk (Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku), która analizowała zachowania ukraińskiej zbiorowości przez pryzmat założeń edukacji międzykulturowej.

Konferencja była pierwszą próbą systematycznego przedstawienia działań środowiska ukraińskiego Podlasia i szerszego naukowego spojrzenia na kwestię ukraińską w regionie. Towarzyszyły jej dwie wystawy: fotograficzna *Podlasie – ziemia wśród wieczności* autorstwa Jerzego Hawryluka oraz *Wydawnictwa Związku Ukraińców Podlasia: 1992–2017*.

Organizatorzy planują publikację referatów i komunikatów na łamach nowego podlaskiego pisma naukowego, które zamierza wydawać powołany w sierpniu 2017 r. Podlaski Instytut Naukowy.

Konferencję zorganizował Związek Ukraińców Podlasia dzięki dotacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ludmiła Łabowicz